

Χώρας

Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα

Πολεοδομία, Χωροταξία, Περιφερειακή Ανάπτυξη:
Νέοι Επιστήμονες, Σύγχρονες Τάσεις

2020

30

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ειδικό τεύχος – Αφιέρωμα

**Πολεοδομία, Χωροταξία, Περιφερειακή Ανάπτυξη:
Νέοι Επιστήμονες, Σύγχρονες Τάσεις**

Επιμέλεια

Δημήτρης Καλλιώρας
Αλέξιος-Μιχαήλ Δέφνερ

Επιστημονικό Περιοδικό

αιχλώρος

Διεύθυνση:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ
Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ
<http://www.aeihoros.gr>, e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
τηλ.: 24210 – 74486

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού
Λαγού: Παναγιώτης Μανέτος
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

Δ. Καλλιώρας, Α.Μ. Δέφνερ	4
Εισαγωγή: Πολοδομία, Χωροταξία, Περιφερειακή Ανάπτυξη - Νέοι Επιστήμονες, Σύγχρονες Τάσεις	
Ε.Χ. Τσετινέ	7
Οι Ιστορικοί Αστικοί Προσφυγικοί Οικισμοί στην Ξάνθη: διαχρονική πολεοδομική εξέλιξη και διερεύνηση δυνατότητας ανάδειξης - προστασίας των υφιστάμενων κτηρίων	
P.G. Tzouras, C.P. Lazaro	45
Illegal Parking in Urban Streets: connection with the geometric characteristics and its mitigation through traffic calming measures	
Γ.Α. Αποστόλου	64
Ο Δημόσιος Παιθριος Χώρος ως Χώρος Κοινωνικού Αποκλεισμού ή Κοινωνικής Συνοχής: η περίπτωση των πλατειών Ομονοίας και Συντάγματος	
Ε. Μαργαρίτης	96
Η Συνεισφορά του Ηχοτοπίου στον Αστικό Σχεδιασμό: τρέχουσες πρακτικές και προκλήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο	
Ε. Σπυριδοπούλου	114
Ο Αστικός Σχεδιασμός ως Γέφυρα Πολιτισμικών Διαφορών και Μέσο Ανάπτυξης Υποβαθμισμένων Περιοχών: εργαλείο σχεδιαμού διαπολιτισμικών χώρων - μελέτη περίπτωσης Πάρκο Afrikaanderplain	

Ο Αστικός Σχεδιασμός ως Γέφυρα Πολιτισμικών Διαφορών και Μέσο Ανάπτυξης Υποβαθμισμένων Περιοχών: εργαλείο σχεδιασμού διαπολιτισμικών χώρων - μελέτη περίπτωσης Πάρκο Afrikaanderplein

Ευσαΐα Σπυριδοπούλου

Αρχιτέκτων Μηχανικός, MA Urban Design

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία οδηγεί χιλιάδες ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και να αναζητήσουν άσυλο στην Ευρώπη σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν τη ζωή τους. Η μετανάστευση και η αυξανόμενη πολιτισμική ποικιλομορφία δημιουργούν νέες ανάγκες και απαιτήσεις στις σύγχρονες κοινωνίες. Επίκεντρο αυτής της μελέτης είναι ο αστικός δημόσιος χώρος και η διερεύνηση στρατηγικών και μεθόδων σχεδίασης πολυπολιτισμικών δημόσιων χώρων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των σύγχρονων κοινωνιών. Στο άρθρο θα αναλυθεί η σημασία και ο ρόλος του δημόσιου αστικού χώρου σε κοινωνίες όπου συνυπάρχουν διαφορετικές κουλτούρες, η διαπολιτισμικότητα ως προσέγγιση για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ξενοφοβίας και των φυλετικών διαφορών και έπειτα θα εξετασθεί ένα παραδείγμα πολυπολιτισμικού δημόσιου χώρου, το Πάρκο Afrikaanderplein, στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας όπου συνυπάρχουν αρμονικά διαφορετικές κουλτούρες και πληθυσμοί. Κύριος στόχος είναι η διατύπωση προτάσεων για τον σχεδιασμό χώρων που μπορούν να συνυπάρξουν αρμονικά και να αλληλεπιδράσουν ποικίλες πολιτισμικά ομάδες. Δημόσιοι χώροι αυτού του είδους, οι λεγόμενοι διαπολιτισμικοί δημόσιοι χώροι, συμβάλλουν στη γεφύρωση των κοινωνικών και πολιτιστικών διαφορών και στην ανάπτυξη των υποβαθμισμένων και γκετοποιημένων περιοχών. Τελικός στόχος του άρθρου είναι η διαμόρφωση ενός εργαλείου σχεδίασης διαπολιτισμικών δημόσιων χώρων που συμβάλλουν στα άνωθι.

Λέξεις κλειδιά

διαπολιτισμικότητα, αστικός δημόσιος χώρος, μετανάστευση, διαπολιτισμικοί δημόσιοι χώροι

Urban Design as a Bridge of Cultural Differences and Mean of Revitalization of Degraded Areas: a planning tool for intercultural spaces - the case of Afrikaanderplain Park

Abstract

The last few years the ongoing conflict in Syria has led thousands of people to leave their country and seek asylum in Europe in an attempt to improve their lives. The migration and the growing cultural diversity create new needs and demands in contemporary societies. This study focuses on public spaces in culturally diverse societies and more specifically focuses on how to design intercultural public spaces that meet the needs of contemporary societies. The article analyses the importance and role of public space in multicultural societies, concepts related to cultural diversity, interculturalism as an approach to deal with xenophobia and racism and then examples of intercultural public spaces. The main objective is to find out strategies and methods that lead to cultural inclusive public spaces, which simultaneously contribute to the development of the degraded areas as well as the creation of a design toolkit for intercultural public spaces.

Keywords

interculturalism, urban public space, migration, intercultural public space

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπάρχουν μέρη τα οποία, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης ή της οικονομικής τους κατάστασης, θεωρούνται ως οι κύριοι προορισμοί μεταναστών και προσφύγων. Οι τόποι αυτοί αποτελούν τις χώρες υποδοχής προσφύγων και έχουν να αντιμετωπίσουν διάφορα ζητήματα που προκύπτουν από τη φυλετική και πολιτισμική ποικιλομορφία, όπως για παράδειγμα τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας και την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία του τόπου (Velden και Reeves, 2010).

Η παγκόσμια μετανάστευση δημιουργεί συγκρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των μεταναστών και των αυτοχθόνων πληθυσμών και ποικίλες προκλήσεις για τις κοινωνίες υποδοχής. Όσον αφορά τους μετανάστες και τους πρόσφυγες απαιτούνται πολιτικές που εξασφαλίζουν την ενσωμάτωση και ένταξή τους στις κοινωνίες υποδοχής. Απαιτούνται πολιτικές που καλύπτουν τις ανάγκες στέγασης και υγειονομικής περίθαλψης καθώς

και το δικαίωμα στην εκπαίδευση, την αγορά εργασίας, τις δημόσιες υπηρεσίες και τη συμμετοχή στα κοινά και τη δημόσια ζωή (Bramley, 2016). Οι κοινωνίες υποδοχής οφείλουν να αντιμετωπίσουν αυτά τα ζητήματα και ταυτόχρονα να διαφυλάξουν και να διατηρήσουν τη δημόσια τάξη και ασφάλεια του τόπου, να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των πληττόμενων κοινωνιών, να αποτρέψουν την τρομοκρατία, την γκετοποίηση και υποβάθμιση των περιοχών αυτών (Katz και Noring, 2016).

Στο πλαίσιο αυτής της παγκόσμιας προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης, τίθενται πολλές ερωτήσεις για πολιτικούς, ερευνητές και επαγγελματίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η αυξανόμενη πολιτισμική ποικιλομορφία, προκειμένου να καλλιεργηθούν πολυπολιτισμικές κοινωνίες που θα εξαλείψουν την ξενοφοβία και τον ρατσισμό, χωρίς να επηρεασθεί ή να τεθεί σε κίνδυνο το αίσθημα ασφάλειας των τοπικών κοινωνιών.

Το άρθρο αυτό επικεντρώνεται στον ρόλο και τη σημασία του δημόσιου χώρου ως γέφυρα πολιτισμικών διαφορών στις προαναφερόμενες πολυπολιτισμικές περιοχές συγκρουόμενων συμφερόντων. Οι δημόσιοι χώροι ως τόποι πολιτιστικής έκφρασης, επικοινωνίας και γενικά ως συνιστώσες της δημόσιας σφαίρας και της κοινωνικής ζωής (Habermas, 1989) είναι οι κύριοι επηρεασμένοι χώροι της προαναφερθείσας προσφυγικής κρίσης. Αντανακλούν τα χαρακτηριστικά των πολύπλοκων κοινωνιών όπου σχεδιάζονται και ανήκουν και ως εκ τούτου, είναι οι χώροι όπου γίνονται πιο αντιληπτές οι συνέπειες της πολυπολιτισμικότητας και των προσφυγικών εισροών. Ειδικότερα, λόγω της αυξανόμενης κοινωνικής ποικιλομορφίας, οι δημόσιοι χώροι που πλήττονται από πρόσφυγες παρουσιάζουν νέες ανάγκες και απαιτήσεις, που αφορούν κυρίως την ανάγκη αντιμετώπισης της αυξανόμενης αίσθησης φόβου, ξενοφοβίας, ρατσισμού, καθώς και την ανάγκη ενσωμάτωσης των προσφύγων στη δημόσια ζωή της κοινωνίας υποδοχής.

Αυτή η μελέτη εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο ο αστικός σχεδιασμός και πιο συγκεκριμένα ο δημόσιος χώρος μπορεί να συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση. Ερευνά ποιες είναι οι κύριες θεωρίες που σχετίζονται με την πολιτισμική ποικιλομορφία και πώς μπορεί να επιτευχθεί συνύπαρξη, ένταξη, ενσωμάτωση και αποδοχή των ποικίλων πολιτισμικών ομάδων στον δημόσιο χώρο. Στόχος είναι να δοθεί απάντηση στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα. Πρώτον, πώς μπορεί σε περιοχές που πλήττονται από έντονες μεταναστευτικές ροές, να σχεδιαστούν δημόσιοι χώροι φιλικοί και ανοιχτοί σε όλους που συμβάλλουν στην ευημερία και εξέλιξη των κοινωνιών. Δεύτερον, πώς μπορεί να επιτευχθεί η ομαλή συνύπαρξη και αλληλεπίδραση στο δημόσιο χώρο και ταυτόχρονα η αποφυγή της γκετοποίησης και υποβάθμισης των προαναφερόμενων πολυπολιτισμικών περιοχών.

Προκειμένου να απαντηθούν τα άνωθι ερωτήματα γίνεται μια βιβλιογραφική μελέτη με ανάλυση δεδομένων και συμπεράσματα. Αναλύονται συνοπτικά έννοιες που

σχετίζονται με την πολιτισμική ποικιλομορφία καθώς επίσης και ο ρόλος και η σημασία του δημόσιου χώρου ως γέφυρα πολιτισμικών διαφορών. Προσδιορίζονται, καταγράφονται και αναλύονται βασικά χαρακτηριστικά για υγιείς και ανεπτυγμένους αστικούς δημόσιους χώρους σε περιοχές με πολυπολιτισμικό χαρακτήρα με έντονες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Έπειτα αναλύεται μια μελέτη περίπτωσης, το Πάρκο Afrikaanderplein, στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας, ένα παραδείγμα αστικού δημόσιου χώρου που προάγει και διαφυλάσσει την πολιτισμική του πολυμορφία. Δίνεται έμφαση στους μηχανισμούς και τις στρατηγικές σχεδιασμού αυτού του χώρου και πως όλα αυτά συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Στόχος είναι να κατανοηθεί η σημασία της πολιτιστικής ποικιλομορφίας στον δημόσιο χώρο και πώς μπορεί να οδηγήσει σε ευημερία και εξέλιξη των κοινωνιών-υποδοχής. Τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας θα οδηγήσουν στην απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος με τη δημιουργία ενός ένα εργαλείου σχεδιασμού διαπολιτισμικών δημόσιων χώρων που συμβάλλουν στην αναβάθμιση και αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων πολυπολιτισμικών περιοχών.

2. Ορισμός της διαπολιτισμικότητας και των άλλων εννοιών που σχετίζονται με την πολιτισμική πολυμορφία

Σε γενικές γραμμές διαμορφώθηκαν τέσσερις κυρίαρχες θεωρίες που μπορούν να υιοθετήσουν οι χώρες υποδοχής για την αντιμετώπιση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας (Velden και Reeves, 2010). Αυτές οι θεωρίες παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες, αλλά γενικά διαφέρουν ως προς το βαθμό στον οποίο οι πολιτιστικές ομάδες που πρόκειται να ενσωματωθούν σε μια άλλη ομάδα ή κοινωνία μπορούν να διατηρήσουν τις πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά και αξίες (Algan κ.ά., 2012).

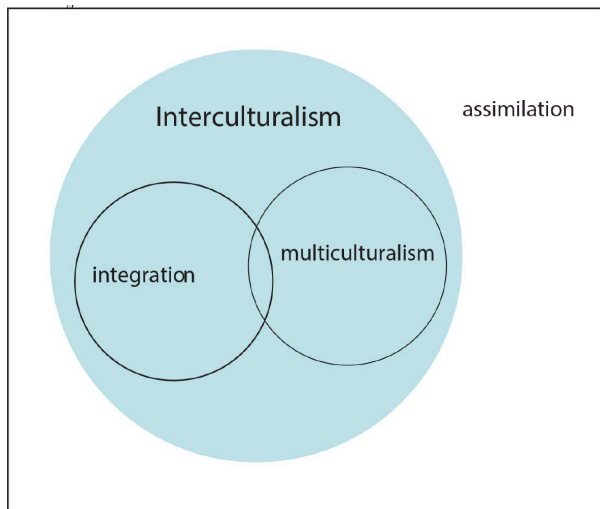
Ο πρώτος μηχανισμός, περιλαμβάνει πολιτικές αφομοίωσης (assimilation), απαιτεί την ολική και αναγκαστική απορρόφηση της ταυτότητας των μεταναστών στην κουλτούρα της χώρας υποδοχής και ως εκ τούτου τη δημιουργία μιας ομοιογενούς κοινωνίας χωρίς διαφορές (Velden και Reeves, 2010). Ο δεύτερος μηχανισμός περιλαμβάνει τις πολιτικές ενσωμάτωσης (integration policies) των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής με εκτίμηση και σεβασμό στην ταυτότητα και τα πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά. Αυτός ο μηχανισμός αν και δέχεται τη διαφορετικότητα, δεν αρκεί για να εξαλείψει την ξενοφοβία και τη γκετοποίηση μέσα στις κοινωνίες (Clifford, 1994· Burayidi, 2000· Sandercock, 2003). Η τρίτη έννοια που σχετίζεται με την πολιτισμική πολυμορφία είναι η πολυπολιτισμικότητα (multiculturalism). Περιλαμβάνει την αμοιβαία αναγνώριση των διαφορετικών πολιτισμικών μορφών, το διάλογο και την ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων. Αποτελεί επακόλουθο της ενσωμάτωσης καθώς αντιπροσωπεύει τη μετάβαση από μια επιφανειακή

ένταξη σε μια βαθύτερη κατανόηση των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων και των αναγκών τους (Cantle, 2012· Taylor, 2012).

Ο διαπολιτισμισμός (interculturalism) είναι η τέταρτη και κυρίαρχη προσέγγιση. Είναι μια επέκταση της πολυπολιτισμικότητας και μια εμβάθυνση στο νόημά της. Ο διαπολιτισμισμός όχι μόνο δέχεται τις διάφορες κουλτούρες αλλά και ενθαρρύνει και αναπτύσσει στρατηγικές ενσωμάτωσης και ένταξης των διαφόρων ομάδων στη δημόσια ζωή ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί αλληλεπιδράσεις και επικοινωνίες μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων (Sandercock, 2003). Σύμφωνα με τον Cantle (2012), η διαπολιτισμικότητα εκφράζει μια βαθιά αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η πολυπολιτισμική ταυτότητα λαμβάνοντας υπόψιν τα διαφορετικά πολιτιστικά χαρακτηριστικά όλων των ομάδων. Στις διαπολιτισμικές κοινωνίες κυριαρχεί η βαθύτερη κατανόηση και η αποδοχή της διαφορετικότητας. Οι διάφορες πολιτισμικές κοινότητες αλληλεπιδρούν και ανταλλάσσουν ιδέες, σέβονται η μία την κουλτούρα της άλλης και είναι σε θέση αλλά όχι υποχρεωμένες να υιοθετούν πολιτισμικά χαρακτηριστικά των άλλων (Cantle, 2012). Στις διαπολιτισμικές κοινωνίες η αποδοχή της διαφορετικότητας και η πολυμορφία αποτελούν γεγονός και επομένως οι κοινωνίες αυτές επικεντρώνονται στις πολιτικές που προάγουν και διατηρούν την ισότητα, την ένταξη, την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία (Taylor, 2012).

Σχήμα 1. Έννοιες που σχετίζονται με την πολιτισμική πολυμορφία

Πηγή: Spyridopoulou, 2017: 9

Συνοψίζοντας, γίνεται αντιληπτό πως η διαπολιτισμικότητα περιλαμβάνει την πολυπολιτισμική προσέγγιση και τις πολιτικές ενσωμάτωσης, ενώ η αφομοίωση είναι μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση, που δεν σχετίζεται με την αποδοχή και το δικαίωμα της διαφορετικότητας (Σχήμα 1). Ως εκ τούτου, η διαπολιτισμικότητα είναι η πλέον κατάλληλη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της πολιτισμικής πολυμορφίας, καθώς αποδέχεται τις διάφορες κουλτούρες και πολιτισμικές ταυτότητες και ταυτόχρονα επικεντρώνεται στους μηχανισμούς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της πολιτισμικής ενσωμάτωσης

Θεωρίες που πηγάζουν από την κοινωνική και πολιτισμική ποικιλομορφία και αποτελούν τα βασικά συστατικά για την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ των κοινωνικοπολιτιστικών ομάδων στους δημόσιους χώρους:

Κοινωνική ένταξη (social inclusion):

Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη (2009), η κοινωνική ένταξη σκοπεύει να εξασφαλίσει ίσα δικαιώματα για όλες τις κοινωνικο-πολιτιστικές ομάδες στις διάφορες πτυχές της δημόσιας αστικής ζωής και ταυτόχρονα να επιτύχει για όλους ίσα δικαιώματα στη λήψη αποφάσεων.

Κοινωνικές αλληλεπιδράσεις (social interactions):

Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις αποτελούν το βασικό στοιχείο της δημόσιας ζωής των κοινωνιών, καθώς περιλαμβάνουν τις ενέργειες ανταλλαγής ιδεών και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων μέσα σε μια κοινωνία (Heatherton και Walcott, 2009). Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων με διαφορετική ταυτότητα, πολιτισμό και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο είναι ένα από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων κοινωνιών και οδηγούν στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των ανθρώπων στη σύγχρονη κοινωνία και ταυτόχρονα συμβάλλουν στη συνοχή της κοινωνίας (Norton και Haan, 2013· Bruhn, 2009· Larsen, 2013).

Κοινωνική συνοχή (social cohesion):

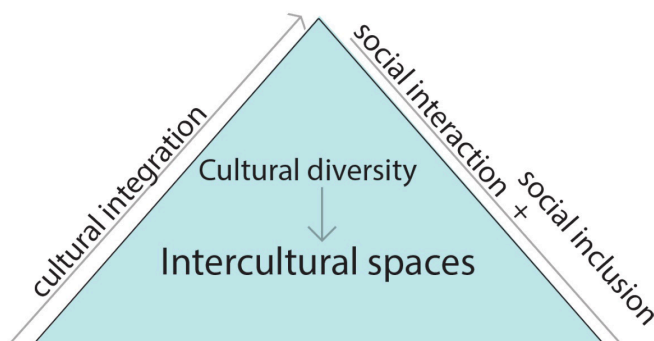
Η κοινωνική συνοχή αναφέρεται στην εμπιστοσύνη που δημιουργείται μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας και τους βοηθά να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και να συνυπάρχουν αρμονικά (Larsen, 2014· Reeskens, 2008). Η οικοδόμηση της κοινωνικής εμπιστοσύνης μεταξύ των ανθρώπων, είναι μία από τις μεγαλύτερες ευθύνες των κυβερνήσεων καθώς οδηγεί σε υγιείς κοινωνίες με συνοχή και μπορεί να επιτευχθεί σε περιπτώσεις όπου οι διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές ομάδες ανθρώπων είναι ίσες, εμπιστεύονται και αλληλεπιδρούν η μία με την άλλη (Larsen, 2013).

Πολιτισμική ενσωμάτωση (cultural integration):

Η πολιτισμική ενσωμάτωση περιλαμβάνει όλες τις αλληλεπιδράσεις των πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων που ανταλλάσσουν και υιοθετούν χαρακτηριστικά χωρίς να χάσουν ή να διαφθείρουν την προσωπική τους κουλτούρα και ταυτότητα (Kuran και Sandholm, 2008). Οι κοινωνικές ομάδες που συμμετέχουν στις διαδικασίες ενσωμάτωσης αντιμετωπίζονται ισότιμα από τις κοινωνίες υποδοχής και διατηρούν την κουλτούρα τους χωρίς να υπόκεινται σε διαδικασίες αφομίωσης (Cameron κ.ά., 2015).

Συνοψίζοντας, είναι κατανοητό ότι οι παραπάνω έννοιες είναι αλληλεξαρτώμενες. Η πολιτισμική ποικιλομορφία είναι το πρώτο βασικό στοιχείο της διαπολιτισμικότητας. Στη συνέχεια, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και η ένταξη μπορούν να συμβάλλουν στη συνοχή της κοινωνίας, ενώ η συνοχή μπορεί να γίνει κατανοητή ως το απαραίτητο στοιχείο που οδηγεί στην πολιτισμική ενσωμάτωση. Τέλος, όλες οι έννοιες αποτελούν τους κύριους μηχανισμούς των διαπολιτισμικών χώρων (Σχήμα 2).

Σχήμα 2. Μηχανισμοί διαπολιτισμικών χώρων

Πηγή: Spyridopoulou, 2017: 11

Ορισμός του δημόσιου χώρου και οι απειλές που αντιμετωπίζει στις σύγχρονες κοινωνίες της αυξανόμενης κοινωνικής και πολιτισμικής ποικιλομορφίας.

Οι δημόσιοι χώροι ορίζονται παραδοσιακά ως κοινωνικοί χώροι, προσιτοί και ανοιχτοί σε όλους για χρήση και αναψυχή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα δημόσιων χώρων αποτελούν οι πλατείες, τα πάρκα, οι παραλίες καθώς και τα κτήρια που είναι προσβάσιμα και ανοιχτά σε άτομα όπως τα δημόσια σχολεία και οι βιβλιοθήκες (Jackson, 1984). Ωστόσο, καθώς οι δημόσιοι χώροι ορίζονται από τα χαρακτηριστικά των πολύπλοκων κοινωνιών στις οποίες ανήκουν (Carmona, 2014), ο ορισμός και η κατανόησή

τους με βάση μόνο τον δημόσιο χαρακτήρα τους είναι υπερβολικά γενικός και ασαφής. Οι σύγχρονοι ερευνητές και σχεδιαστές ορίζουν τον δημόσιο χώρο ως ένα στοιχείο απόλυτα συνδεδεμένο με τις σύγχρονες κοινωνίες και την αστική δημόσια ζωή (Jacobs, 1961· Low, 2000· Whyte, 2001). Επομένως οι δημόσιοι χώροι μπορούν να λειτουργήσουν ως τόποι αντιφατικών συμφερόντων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικο-πολιτιστικών ομάδων, ως τόποι διαμαρτυρίας αλλά και ως ανοιχτοί χώροι ελεύθερης έκφρασης (Diaz και Gallardo, 2015).

Ένα ευρύ φάσμα επαγγελματιών και ερευνητών έχουν διερευνήσει και προσδιορίσει τους δημόσιους χώρους, τη σημασία και το ρόλο τους, με βάση τη λειτουργία και τις χρήσεις τους καθώς και τις αλλαγές που παρουσιάζουν στο πέρασμα του χρόνου. Έτσι μπορούν να διαχωριστούν με βάση τον σχεδιασμό και τη λειτουργία τους (Gehl και Gemozoe 2000), την κοινωνικοπολιτιστική τους εικόνα (Burgers, 2000· Dines και Cattell, 2006) και την πολιτική και οικονομική τους ταυτότητα (Killian, 1998).

Η αυξανόμενη ιδιωτικοποίηση και εμπορευματοποίηση που παρατηρείται στις σύγχρονες κοινωνίες θέτει ερωτήματα σχετικά με το ποιος μπορεί ουσιαστικά να χρησιμοποιήσει τον δημόσιο χώρο (Low, 2000). Επομένως οι δημόσιοι χώροι εν μέσω της συνεχούς ιδιωτικοποίησης παρουσιάζουν την απειλή να χάσουν τον ελεύθερο και δημοκρατικό τους χαρακτήρα και να γίνουν εμπορευματοποιημένοι τόποι κατανάλωσης που αποκλείουν ευάλωτες κοινωνικά και οικονομικά ομάδες.

Στις σύγχρονες κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από πολιτισμική ποικιλομορφία θα πρέπει να τονιστεί η σημασία και ο ρόλος του δημόσιου χώρου ως αναπόσπαστο κομμάτι της δημόσιας και κοινωνικής ζωής του τόπου, ως πυλώνα κοινωνικοποίησης, συναναστραφών και αλληλεπιδράσεων, αναγκαίο συστατικό για τη συνοχή των κοινωνιών που συνεισφέρει ταυτόχρονα και στις διαδικασίες κοινωνικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσης (Habermas, 1991). Η έλλειψη αποδοχής στη διαφορετικότητα και συνεπώς η έλλειψη κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και επακόλουθα η αδυναμία κοινωνικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσης μπορούν να δημιουργήσουν διαχωρισμό, γκετοποίηση και υποβάθμιση των δημόσιων χώρων (Incirlioglu και Tandogan, 1999).

Επομένως σε περιοχές που πλήττονται από τις μεταναστευτικές και προσφυγικές εισροές και αντιμετωπίζουν συνεχείς κοινωνικοπολιτιστικές αλλαγές, ο δημόσιος χώρος έχει καταλυτικό ρόλο στη γεφύρωση των πολιτισμικών διαφορών, στη δημιουργία αλληλεπιδράσεων μεταξύ των ανθρώπων και κατ' επέκταση στην εξάλειψη της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Κοινωνίες που αποδέχονται τη διαφορετικότητα και δημόσιοι χώροι που προάγουν και προασπίζουν την πολυπολιτισμικότητα δεν απειλούνται από γκετοποίηση και κατακερματισμό αντίθετα συμβάλλουν σε υγιείς και ασφαλείς, βιώσιμες κοινωνίες.

3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΥΓΙΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΟΥΣ ΑΣΤΙΚΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΑΙ ΕΝΤΟΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΡΟΕΣ

Η ποικιλία και πληθώρα σε χρήσεις και δραστηριότητες μπορεί να οδηγήσει σε έναν επιτυχή αστικό δημόσιο χώρο. Σύμφωνα με τον Gehl (1996), η ποικιλία και η ποιότητα των δραστηριοτήτων είναι αυτά που προσελκύουν διαφόρους ανθρώπους στο χώρο. Η ποικιλομορφία είναι ο βασικός παράγοντας που μπορεί να οδηγήσει σε ακμάζοντες δημόσιους χώρους, καθώς έτσι παρέχονται ποικίλες δραστηριότητες για διαφορετικές κοινωνικοπολιτιστικές ομάδες (Bentley κ.ά., 1985). Αναμφίβολα, το φαγητό και οι ελεύθερες ψυχαγωγικές δραστηριότητες σε αστικούς δημόσιους χώρους μπορούν να φέρουν τους ανθρώπους σε επαφή και να δημιουργήσουν αλληλεπιδράσεις (Whyte, 2001). Επιπλέον οι πολυπολιτισμικοί δημόσιοι χώροι τείνουν να είναι πιο επιτυχημένοι όταν παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες σχετικά με την ιστορία και τις παραδόσεις των διαφορετικών πολιτισμών (Knapp 2007). Οι άνθρωποι συχνά επιθυμούν να μάθουν για άλλους πολιτισμούς και συνεπώς οι διαδραστικές δραστηριότητες και τα πολιτιστικά προγράμματα μπορεί να είναι η γέφυρα που ενώνει τις διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονισθεί πως μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις των σύγχρονων δημόσιων χώρων είναι να διατηρήσουν μια ισορροπία μεταξύ των δωρεάν και των μη δωρεάν δραστηριοτήτων, χρήσεων και εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με τους Whyte (2001) και Carmona (2014) οι επιτυχημένοι αστικοί δημόσιοι χώροι διαθέτουν δωρεάν δραστηριότητες και χώρους αναψυχής όπως πράσινο, παγκάκια, παιδικές χαρές καθώς επίσης εμπορικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες όπως καφέ, αναψυκτήρια, και μικρής κλίμακας εμπορική δραστηριότητα.

Η προσβασιμότητα, οπτική και φυσική κρίνεται επίσης αναγκαία για βιώσιμους πολυπολιτισμικούς δημόσιους χώρους. Οι δημόσιοι χώροι πρέπει να είναι σε συνεχή επαφή με το γειτονικό τους περιβάλλον και το δρόμο, ώστε να είναι ευανάγνωστοι και να προσελκύουν περισσότερους ανθρώπους (Whyte, 2001). Τα σύμβολα και τα αξιοθέατα επίσης διευκολύνουν στον προσανατολισμό και στην κίνηση μέσα στο δημόσιο χώρο. Τα σύμβολα μπορεί να είναι μόνιμα όπως μνημεία, κτήρια, αγάλματα ή προσωρινά όπως σημαίες ή πανό (Velden και Reeves, 2010). Τα σύμβολα συνεισφέρουν στη διατήρηση της ταυτότητας και δίνουν την ευκαιρία σε διαφορετικούς πολιτισμούς να μάθουν ο ένας από τον άλλον (Knapp, 2007).

Τα φυτά και γενικότερα το πράσινο είναι επίσης συνδεδεμένα με τον πολιτισμό και την ταυτότητα ενός τόπου. Η χλωρίδα λοιπόν μπορεί να θεωρηθεί ως σύμβολο πολιτισμικού χαρακτήρα (Velden και Reeves, 2010) το οποίο μπορεί να προκαλέσει

κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Πιο συγκεκριμένα, ένα πάρκο ή ένα δέντρο με τη σκιά που δημιουργούν μπορούν να προσελκύσουν περισσότερους ανθρώπους στο δημόσιο χώρο προσφέροντας προστασία από τον ήλιο και χαλάρωση (Whyte 2001). Επίσης οι πράσινοι χώροι, παρέχοντας σωματική και ψυχική ηρεμία και αίσθημα χαλάρωσης, κάνουν τους χρήστες να περάσουν περισσότερο χρόνο στον δημόσιο χώρο και ταυτόχρονα ενθαρρύνουν την επικοινωνία και το διάλογο μεταξύ διαφόρων ομάδων (Low κ.ά., 2005).

Αναμφίβολα ένα βασικό χαρακτηριστικό υγιών πολυπολιτισμικών χώρων είναι το αίσθημα και η παροχή ασφάλειας. Η αίσθηση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος δημιουργεί τις συνθήκες που καλωσορίζουν και ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να περνούν το χρόνο τους στο δημόσιο χώρο. Οι άνθρωποι σε αυτούς τους χώρους αισθάνονται ευπρόσδεκτοι, ασφαλείς και επομένως είναι ανοικτοί στην επικοινωνία και την πολιτισμική ποικιλομορφία και διαφορετικότητα (Low κ.ά., 2005· Knapp, 2007). Η ασφάλεια μπορεί να επιτευχθεί άμεσα με τη χρήση CCTV και άλλων μηχανισμών ασφαλείας όπως η αστυνόμευση ή έμμεσα, παρέχοντας εκείνα τα στοιχεία που δημιουργούν το αίσθημα ασφάλειας. Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορεί να είναι η φωταγώγηση ή η παροχή δραστηριοτήτων και προγραμμάτων που κρατούν το δημόσιο χώρο γεμάτο κόσμο όλη την ημέρα. Η παρουσία κόσμου όλη τη διάρκεια της ημέρας λειτουργεί αποτρεπτικά σε παραβατικές συμπεριφορές και δημιουργεί αίσθημα της ασφάλειας (Jacobs, 1961).

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ AFRIKAANDERPLEIN, ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΜΕ ΕΝΤΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ

Προκειμένου να γίνει κατανοητή η σημασία της διαπολιτισμικότητας και πώς η προάσπιση και προώθησή της μπορεί να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών με έντονη πολιτισμική ποικιλομορφία θα μελετηθεί ένα παράδειγμα αστικού δημόσιου πολυπολιτισμικού χώρου και πώς οι στρατηγικές σχεδιασμού του ταυτίζονται με τις πολιτικές και στρατηγικές της διαπολιτισμικότητας.

Το Πάρκο Afrikaanderplein, στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας βρίσκεται στο κέντρο της πολυπολιτισμικής γειτονιάς Feijenoord στο Νότιο Ρότερνταμ (Σχήμα 3) και χρησιμοποιείται από περισσότερες από εκατό εθνικότητες που κατοικούν στη γύρω περιοχή. Ο επανασχεδιασμός του πάρκου ανήκει στο γραφείο αρχιτεκτονικής τοπίου OKRA και άνοιξε επίσημα το 2005.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, πριν από τη σχεδιαστική παρέμβαση, η κακή διαχείριση και συντήρηση του πάρκου σε συνδυασμό με την έλλειψη δραστηριοτήτων και ποικιλίας χρήσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των χρηστών οδήγησαν στην παρακμή και υποβάθμισή του (OKRA Landschapsarchitecten, 2017). Κύριος στόχος της σχεδιαστικής παρέμβασης ήταν η δημιουργία ενός χώρου που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και τις

ανάγκες των χρηστών και να ενθαρρύνει τις αλληλεπιδράσεις και το διάλογο μεταξύ τους. Το κλειδί για το σχεδιασμό που οδήγησε σε ένα επιτυχημένο και γεμάτο ζωή πάρκο ήταν οι συμμετοχικές δραστηριότητες της κοινότητας που οργάνωσε η αρχιτεκτονική ομάδα, τα αποτελέσματα των οποίων καθοδήγησαν το σχεδιασμό (OKRA Landschapsarchitecten, 2017).

Σχήμα 3. Τοποθεσία Πάρκου

Πηγή: Spyridopoulou, 2017: 35

Ο δημόσιος χώρος διαρθρώνεται βασιζόμενος στην ιδέα δημιουργίας ενός πράσινου πάρκου που περιβάλλεται από ζώνες ποικίλων αστικών δραστηριοτήτων (Σχήμα 4). Η κεντρική πράσινη περιοχή, το εσωτερικό τμήμα του πάρκου, διασχίζεται από διαδρομές που την συνδέουν με τις άλλες αστικές ζώνες και δραστηριότητες. Γύρω από το εσωτερικό πάρκο είναι διαρθρωμένες τέσσερις ζώνες. Τρεις από αυτές περιλαμβάνουν τις αστικές δραστηριότητες ενώ η πιο ήσυχη ζώνη, διαχωρίζεται από τις υπόλοιπες με ένα στοιχείο νερού και περιλαμβάνει βοτανικούς κήπους και ένα τζαμί (Σχήμα 4).

Οι δύο πλευρές του πάρκου που γειτνιάζουν με το δρόμο, περιλαμβάνουν δέντρα και παγκάκια που λειτουργούν ως ζώνες μετάβασης από την αστική έντονη ζωή στο πιο ήρεμο τμήμα του πάρκου, τον χώρο πρασίνου (Σχήμα 5). Σχετικά με τις δραστηριότητες και χρήσεις που αναπτύσσονται, το εσωτερικό μέρος του πάρκου είναι αρκετά ευέλικτο και δίνει δυνατότητες για την ανάπτυξη δωρεάν, ποικίλων δραστηριοτήτων (πικ νικ, εκθέσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.λπ.), ενώ στις εξωτερικές ζώνες βρίσκονται οι πιο οργανωμένες αστικές δραστηριότητες όπως η αγορά, το αθλητικό κέντρο, η παιδική χαρά και το πτηνοτροφείο καθώς και η περιοχή των βοτανικών κήπων και του τζαμιού (Σχήμα 4).

Σχήμα 4. Ανάπτυξη του Πάρκου σε ζώνες με διαφορετικές λειτουργίες

Πηγή: Spyridorouλου, 2017: 36-38

Σχήμα 5. Κεντρική ιδέα: χαλαρή περιοχή πρασίνου που περιβάλλεται από αστικές ζώνες μετάβασης

Πηγή: Spyridorouλου, 2017: 40-44

Το πάρκο είναι ευανάγνωστο λόγω της σαφούς διάταξής του και της διαφοράς των υλικών, της πιο χαλαρής περιοχής πρασίνου και των σκληρών επιφανειών των αστικών ζωνών, (Σχήμα 5). Το πάρκο είναι εύκολα προσβάσιμο με τα πόδια, το αυτοκίνητο και το λεωφορείο, ενώ η ύπαρξη ζωνών μετάβασης ανάμεσα στο πάρκο και στους πολυσύχναστους δρόμους το καθιστά πιο φιλικό προς τους πεζούς.

Σε ότι αφορά τα μέτρα ασφάλειας, το πάρκο επιτυγχάνει τη συντήρησή του και δημιουργεί μια αίσθηση ασφάλειας στους χρήστες χρησιμοποιώντας τρία στοιχεία: φράχτη, φωτισμό και κάμερες ασφαλείας. Σε γενικές γραμμές το πάρκο προστατεύεται πλήρως, αλλά η τοποθέτηση του φράχτη εγείρει ερωτήματα, καθώς αποτελεί οπτικό φράγμα και μπορεί να δημιουργήσει την αίσθηση του αποκλεισμού σε ορισμένες κοινωνικές και πολιτισμικές ομάδες.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να κατατάξουμε το πάρκο στα παραδείγματα επιτυχημένων διαπολιτισμικών δημόσιων χώρων. Αφενός η ύπαρξη συμβόλων όπως το τζαμί και η υπαίθρια αγορά υποδηλώνουν το σεβασμό στις διαφορετικές κουλτούρες, παρέχουν αίσθημα φιλοξενίας και δίνουν την ευκαιρία επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών. Αφετέρου, η ύπαρξη εμπορικών δραστηριοτήτων συμβάλλει στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και επομένως στην αστική αντοχή και βιωσιμότητα της. Ακόμη, ο ελεύθερος χώρος πρασίνου παρέχει ευκαιρίες για ποικίλες δραστηριότητες ενώ κάνει το πάρκο ανοιχτό, φιλικό και προσιτό σε όλους, ενθαρρύνοντας την επικοινωνία και το διάλογο μεταξύ των χρηστών. Επιπλέον το πάρκο δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας και είναι προσβάσιμο και ανοιχτό προς όλους. Οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικότητας που αφορούν κοινωνική ένταξη, ενσωμάτωση, συνοχή και δημιουργία αλληλεπιδράσεων πραγματοποιούνται χάρη στον τρόπο σχεδιασμού του πάρκου και των προγραμμάτων του, ενώ ταυτόχρονα η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και η βιωσιμότητά του είναι καταλυτικοί παράγοντες για την ανάπτυξή του και την αναβάθμιση και αναγωγόνηση της τοπικής κοινωνίας.

5. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Μέσω της ανωτέρω βιβλιογραφικής έρευνας και ανάλυσης γίνεται αντιληπτό πως η διαπολιτισμικότητα αποτελεί την ορθότερη προσέγγιση για την επίτευξη ισορροπίας σε κοινωνίες με έντονη πολιτισμική πολυμορφία. Η διαπολιτισμικότητα παρέχει πολιτικές ενσωμάτωσης, ένταξης, και δημιουργεί κοινωνικές αλληλεπιδράσεις οδηγώντας σε μια συνεκτική κοινωνία που συνεχώς εξελίσσεται. Επίσης, η μελέτη περίπτωσης και η βιβλιογραφική έρευνα ανέδειξαν κάποια βασικά στοιχεία και χαρακτηριστικά που κρίνονται ως αναγκαία σε διαπολιτισμικούς χώρους. Τα στοιχεία αυτά κατηγοριοποιούνται

σε παραμέτρους και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να ανταποκριθεί ένας δημόσιος χώρος σε αυτές τις παραμέτρους οδηγεί στη διαμόρφωση του εργαλείου σχεδιασμού διαπολιτισμικών χώρων. Το εργαλείο σχεδιασμού διαπολιτισμικών χώρων αποτελεί ουσιαστικά και την απάντηση στο βασικό ερευνητικό σχετικά με το πώς μπορεί να σχεδιαστούν ασφαλείς δημόσιοι χώροι, ανοιχτοί και προσφιλείς σε όλες τις πολιτισμικές ομάδες, που συμβάλουν στην εξέλιξη και ευημερία των κοινωνιών.

Βασική παράμετρος για τον σχεδιασμό διαπολιτισμικών χώρων είναι οι δραστηριότητες. Οι δημόσιοι χώροι σε περιοχές με έντονη πολιτισμική πολυμορφία οφείλουν να αναπτύξουν ποικιλία προγραμμάτων και δραστηριοτήτων προκειμένου να μην αποκλείουν αλλά να προσελκύουν τις διαφορετικές κοινωνικοπολιτισμικές ομάδες και να συμβάλουν στην κοινωνική αποδοχή και στη συνδιαλλαγή. Η ελεύθερη είσοδος και η ισορροπία μεταξύ δωρεάν και εμπορικών χρήσεων, όπως για παράδειγμα η ισορροπία στον καταμερισμό καφέ, εστιατορίων, εμπορικών καταστημάτων και ελεύθερων καθιστικών ζωνών και χώρων πρασίνου δημιουργεί χώρους φιλικούς και ανοιχτούς προς όλους. Την ίδια στιγμή οι δωρεάν δραστηριότητες αναψυχής, τα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα και οι εποχικές δραστηριότητες και τα φεστιβάλ, φέρνουν σε επαφής τις διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες δημιουργώντας κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην ενσωμάτωση των εισροών στην κοινωνική ζωή του τόπου και στη συνδιαλλαγή με τους ντόπιους. Επιπλέον οι διάφορες εκδηλώσεις και τα φεστιβάλ συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία του τόπου και ταυτόχρονα στην κοινωνική αποδοχή του μοντέλου μιας διαπολιτισμικής κοινωνίας, που οι διαφορετικές κουλτούρες συνυπάρχουν αρμονικά, γνωρίζει η μία την άλλη, συνδιαλλέγονται και αλληλεπιδρούν.

Εξίσου σημαντική παράμετρος στο σχεδιασμό διαπολιτισμικών χώρων είναι η εύκολη προσβασιμότητα. Οι δημόσιοι χώροι οφείλουν να είναι φιλικόι προς τους πεζούς και ευανάγνωστοι. Σε ανοιχτούς δημόσιους χώρους με εύκολη προσβασιμότητα είναι πιο δύσκολη η δημιουργία σκοτεινών, δυσπρόσιτων περιοχών και περιοχών γκέτο. Η έλλειψη οπτικών εμποδίων, η δημιουργία ζωνών μετάβασης καθώς επίσης οι πεζοδρομήσεις αποτελούν μερικούς από τους τρόπους για επίτευξη αυτής της παραμέτρου. Η ασφάλεια που αποτελεί παράμετρο ζωτικής σημασίας για πολυπολιτισμικούς δημόσιους χώρους, μπορεί να επιτευχθεί, όπου δεν κρίνεται επιτακτική η ανάγκη αστυνόμευσης, με την παροχή πολλών δραστηριοτήτων και με καλή φωταγώγηση. Αυτές οι προσεγγίσεις θεωρούνται επιτυχημένες καθώς διατηρούν τον χώρο πολυσύχνατο όλη τη διάρκεια της ημέρας και νύχτας και δίνουν την αίσθηση ενός φιλικού και ταυτόχρονα ασφαλούς δημόσιου χώρου.

Μία ακόμη παράμετρος ζωτικής σημασίας για χώρους με έντονο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα ώστε να μην παρακμάσουν και υποβαθμιστούν στο πέρασμα του χρόνου είναι

η βιωσιμότητα και η αστική ανθεκτικότητα. Οι δημόσιοι χώροι σε περιοχές με έντονο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα, οφείλουν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στην ευημερία του τόπου με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τόσο για ντόπιους όσο και για τις εισροές. Οι υπαίθριες αγορές, το φαγητό καθώς και πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Η ανταλλαγή προϊόντων και υπηρεσιών από τη μία συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και ταυτόχρονα προσελκύει ποικιλία κοινωνικών ομάδων συμβάλλοντας στη δημιουργία αλληλεπιδράσεων και κοινωνικών συναναστροφών.

Μία άλλη παράμετρος για τη δημιουργία διαπολιτισμικών χώρων είναι όλα εκείνα τα στοιχεία που μπορεί κανείς να δει και να αγγίξει στον δημόσιο χώρο και που δημιουργούν μια αίσθηση φιλοξενίας και ενσωμάτωσης, δίνοντας έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στον δημόσιο χώρο. Πρόκειται για τα σύμβολα στα οποία μπορεί να ανήκουν εμβληματικά κτήρια, μνημεία αγάλματα ή ακόμη και σημαίες. Τα σύμβολα συντελούν στην προβολή και ανάδειξη των πολιτισμών ενώ για κάποιους αποτελούν στοιχεία μνήμης και σεβασμού. Σε κάθε περίπτωση δημιουργούν χώρους με έντονο χαρακτήρα και ταυτότητα στους οποίους ο καθένας, είτε ντόπιος είτε περαστικός, μπορεί να περιηγηθεί να παρατηρήσει και να μάθει. Στα απτά στοιχεία συγκαταλέγεται και η ύπαρξη ή όχι υδάτινων στοιχείων, πράσινων στοιχείων και στοιχείων σκίασης. Οι χώροι πρασίνου όπως τα δέντρα και τα πάρκα που παρέχουν σκιά, τα στοιχεία νερού αλλά και χώροι που δημιουργούν κάποιου είδους σκίαση όπως για παράδειγμα οι πέργκολες ή άλλες υπαίθριες κατασκευές μπορούν να φέρουν σε επαφή διαφορετικές ομάδες, να αναβαθμίσουν τον δημόσιο χώρο και να δημιουργήσουν κοινωνική συνδιαλαγή. Σε αυτή την περίπτωση κρίνεται αναγκαία η μελέτη της τοποθεσίας της περιοχής, και των ιδιαίτερων αναγκών της βάσει των καιρικών συνθηκών που επικρατούν.

Τελευταία παράμετρος για τον σχεδιασμό ενός επιτυχημένου δημόσιου χώρου που χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη πολιτισμική πολυμορφία είναι η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα. Αυτή η παράμετρος αφορά στον σχεδιασμό χαλαρών χώρων, όχι απόλυτα προγραμματισμένων που μπορούν να φιλοξενήσουν ποικίλες δραστηριότητες. Τα πάρκα και οι ανοιχτοί, μη θεματικοί χώροι, εύκολα προσβάσιμοι όπου μπορούν να πραγματοποιηθούν εκδηλώσεις, φεστιβάλ αλλά και μη οργανωμένες δραστηριότητες είναι το κύριο ζητούμενο αυτής της παραμέτρου. Κύριος στόχος είναι η δημιουργία δημόσιων χώρων που μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες των εκάστοτε χρηστών.

Παρακάτω παρατίθεται το εργαλείο σχεδίασης διαπολιτισμικών χώρων που υποδεικνύει όλες τις παραμέτρους που αναλύθηκαν ανωτέρω μαζί με τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί ο σχεδιασμός ενός επιτυχημένου διαπολιτισμικού χώρου (Σχήμα 6).

Σχήμα 6. Εργαλείο Σχεδιαμού Διαπολιτισμικών Χώρων

ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ					
ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ					
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ/ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΠΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΥΕΛΙΞΙΑ/ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
Ποικιλία χρήσεων Ποικιλιομορφία χρηστών Ποικιλία προγραμμάτων Διατήρηση ταυτότητας Δραστηριότητες για όλους (Περιεκτικότητα) ↓ ΠΩΣ ? Δωρεάν δραστηριότητες αναψυχής Εκπαιδευτικά Προγράμματα Πολιτιστικά Προγράμματα Εποχιακές Δραστηριότητες (εκδηλώσεις, φεστιβάλ κλπ.) Ελεύθερη Είσοδος Ισορροπία μεταξύ ελεύθερων και εμπορικών χρήσεων	Χώροι Φίλικοι για τους πεζούς Ευανάγνωστοι ↓ ΠΩΣ ? Πεζοδρομήσεις Ζώνες μετάβασης Έλλειψη οπτικών εμποδίων Εύκολη πρόσβαση για τους πεζούς	Ασφαλές περιβάλλον ↓ ΠΩΣ ? Φωτισμός Ποικιλία προγραμμάτων (eyes on the street) CCTV	Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας ↓ ΠΩΣ ? Δημιουργία θέσεων εργασίας για την τοπική κοινότητα (ντόπιους,μετανάστες) Ανταλλαγή προϊόντων και υπηρεσιών (μεταξύ ντόπιων μεταναστών) πχ. δημιουργία υπαίθριας αγοράς	Σύμβολα: μόνιμα : κτίρια, αγάλματα κτλ. προσωρινά: σημαίες κτλ. Καθιστικές περιοχές Ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε περιοχής: - Χώροι πρασίνου, δέντρα, παρκα κτλ. - Στοιχεία νερού - Δημιουργία σκιάσης	Σχεδιασμός που μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες των εκάστοτε χρηστών ↓ ΠΩΣ ? Σχεδιασμός χαλαρών χώρων όχι απόλυτα προγραμματισμένων που να φιλοξενήσουν ποικίλες δραστηριότητες πχ. χώροι πρασίνου

Πηγή: Spyridoulou, 2017: 56-59

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι, η ανωτέρω έρευνα συνετέλεσε στον προσδιορισμό της λύσης στο βασικό ερευνητικό ερώτημα σχετικά με το πώς με τον κατάλληλο σχεδιασμό ο δημόσιος χώρος με έντονες μεταναστευτικές ροές και πολυπολιτισμικό χαρακτήρα μπορεί να αναβαθμιστεί, να αναπτυχθεί και ταυτόχρονα να συμβάλει στην αναζωογόνηση και ανάπτυξη της κοινωνίας στην οποία ανήκει. Ύστερα από μελέτη και ανάλυση γίνεται κατανοητό πως η διαπολιτισμικότητα αποτελεί την ορθότερη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της πολιτισμικής πολυμορφίας. Ο διαπολιτισμισμός περιλαμβάνει μηχανισμούς αποδοχής των διαφόρων πολιτισμών και κουλτούρων και ταυτόχρονα ενθαρρύνει και αναπτύσσει στρατηγικές ενσωμάτωσης, ένταξης και αλληλεπίδρασης των διαφόρων ομάδων. Έπειτα διαμορφώθηκε το εργαλείο σχεδιασμού διαπολιτισμικών χώρων, το οποίο μελέτησε,

κατηγοριοποίησε και ανέλυσε τις παραμέτρους και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί ένας επιτυχημένος σχεδιασμός με απότερο σκόπο την ενθάρρυνση της επικοινωνίας, του διαλόγου και της συνδιαλλαγής μεταξύ των πολιτισμικών ομάδων.

Το εργαλείο σχεδιασμού διαπολιτισμικών χώρων μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διαφορετικές περιοχές μελέτης, ωστόσο κατά το σχεδιασμό δε θα πρέπει να γίνεται τυφλή εφαρμογή του. Οι μελετητές και σχεδιαστές οφείλουν πάντα να λαμβάνουν υπόψιν τις ανάγκες της περιοχής μελέτης, το περιβάλλον σχεδιασμού και τις ανάγκες και την κουλτούρα των χρηστών. Επομένως πριν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του εργαλείου απαιτείται έρευνα, αρχιτεκτονική και αστική μελέτη και ανάλυση της περιοχής σχεδιασμού, μελέτη των δημογραφικών και εθνογραφικών χαρακτηριστικών της. Σκοπός είναι η κατανόηση της περιοχής μελέτης και των αναγκών, της καθώς και η καταγραφή και αναγνώριση των αναγκών των ποικίλων κοινωνικοπολιτισμικών ομάδων που την απαρτίζουν. Αφού γίνει λοιπόν η προαναφερθείσα έρευνα και μελέτη μπορεί να γίνει αντιληπτό και κατανοητό πώς μπορεί να εφαρμοστεί το εργαλείο σχεδιασμού διαπολιτισμικών χώρων, ποιές παράμετροί του είναι ζωτικής σημασίας και σε τι βαθμό μπορούν να εφαρμοστούν στην εκάστοτε περιοχή μελέτης.

Βιβλιογραφία

- Algan Y., Bisin A., Manning A. και Thierry V. (2012) *Cultural Integration of Immigrants in Europe*. OUP Oxford.
- Bentley I., McGlynn S., Graham S., Alcock A. και Murrain P. (1985) *Responsive environments: a manual for designers*. London: Architectural Press.
- Burgers J. (2000) Urban landscapes on public space in the post-industrial city. *Journal of Housing and the Built Environment* 15 (2): 145–164. Διαθεσιμο: <http://bit.ly/2u4CnKq> [Πρόσβαση: 4 Αυγούστου 2018].
- Bramley E. (2016) "Cities need more power to deal with refugee crisis: report". *The Guardian* 4 April. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2uhKK4C> [Πρόσβαση: 6 Ιουνίου 2018].
- Bruhn J. (2009) *The group effect. Social Cohesion and Health Outcomes*. London: Springer
- Burayidi M. (2000) *Urban Planning in a Multicultural Society*. Westport, CT: Praeger.
- Cameron L., Erkal N., Gangadharan L., Zhang M. (2015) Cultural integration: Experimental evidence of convergence in immigrants' preferences. *Journal of Economic Behavior & Organization* 111: 38-58. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2vw3eTZ> [Πρόσβαση: 3 August 2018].
- Cantle T. (2012) *Interculturalism: the new era of cohesion and diversity*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.

- Carmona M. (2013) The Place-shaping Continuum: A Theory of Urban Design Process. *Journal of Urban Design*, 19 (1): 2-36. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2sXuppt> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].
- Carmona M. (2014) Re-theorising contemporary public space: a new narrative and a new normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability* 8(4): 373-405. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2rFXTUK> [Πρόσβαση: 1 Ιουλίου 2018].
- Clifford J. (1994) Diasporas. *Cultural Anthropology* 9 (3): 302-338. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2sXnook> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].
- Diaz E. και Gallardo F. (2015) Public spaces and immigration in Seville: building citizenship or reproducing power relationships? *Journal of Ethnic and Racial Studies* 39 (6): 1089-1105. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2wp9vNW> [Πρόσβαση: 2 August 2018].
- Dines N. και Cattell V. (2006) Public Spaces, Social Relations and Well-being in East London. Bristol: The Policy Press.
- Dolan M. (2017) "The Role of Public Spaces in Refugee Sites". Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2tXguwB> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].
- Gehl J. (1996) *Life Between Buildings: using public space*. Copenhagen : Arkitektens Forlag.
- Gehl J. και Gemzoe L. (2000) *New City Spaces*. Copenhagen: The Danish Architectural Press.
- Gehl J. και Svarre B. (2014) *How to study public life*. Johanneshov: MTM.
- Habermas J. (1991) *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: The MIT Press.
- Heatherton, A. και Walcott, V. (2009) *Handbook of social interactions in the 21st century*. New York: Nova Science Publishers.
- Incirlioglu E. και Tandogan Z. (1999) Cultural Diversity, Public Space, Aesthetics and Power. *European Journal of Intercultural studies* 10 (1): 51-61. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2v2MWyS> [Πρόσβαση: 2 Αυγούστου 2018].
- Jackson J.B. (1984) "The American Public Space. The Public interest", *New York* 0(74):52-65. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2woYNXP> [Πρόσβαση: 3 August 2018].
- Jacobs J. (1961) *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Katz B. και Noring L. (2016) METROPOLITAN REVOLUTION: In Europe, integrating refugees falls to cities. Διαθέσιμο: <http://brook.gs/2hm5Qxt> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].
- Kilian T. (1998) "Public and private power and space". In *Philosophy and Geography II: The Production of Public Space*. Texas A&M University: Rowman and Littlefield.

- Knapp C. (2007) "8 Lessons to Promote Diversity in Public Places, Project for Public Spaces". Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2saF9QN> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].
- Kuran T. και Sandholm W. (2008) Cultural Integration and Its Discontents. *The Review of Economic Studies* 75 (1): 201-228. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2sZN18d> [Πρόσβαση: 3 August 2018].
- Landezine.com. (2017) "Afrikaanderplein by OKRA Landscape Architecture Works Landezine". Διαθέσιμο: <http://www.landezine.com/index.php/2010/05/afrikaanderplein/> [Πρόσβαση: 7 Αυγούστου 2018].
- Larsen A. (2013) *The rise and fall of social cohesion: The Construction and De-construction of Social Trust in the US, UK, Sweden and Denmark*. Oxford: Oxford University Press.
- Larsen A. (2014) Social cohesion: Definition, measurement and developments. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2sFdZz8>. [Πρόσβαση: 2 August 2018].
- Low S. (2000) *On the Plaza, The politics of Public Space and Culture*. Austin: University of Texas Press.
- Low S., Taplin D. και Scheld S. (2005) *Rethinking Urban Parks: Public Space and Cultural Diversity*. United States of America: University of Texas Press.
- Marcus C. and Francis C. (1990) *People places: design guidelines for urban open space*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Norton A. και Haan A. (2013) "Social Cohesion: Theoretical Debates and Practical Applications with Respect to Jobs. Background Paper for The World Development Report". Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2kHtkvd> [Πρόσβαση: 2 August 2018].
- OKRA Landschapsarchitecten (2017) Afrikaanderplein|OKRA Landschapsarchitecten. Διαθέσιμο: <http://www.okra.nl/en/projects/afrikaanderplein/> [Πρόσβαση: 7 Αυγούστου 2018].
- Reeskens T. (2008) Defining Social Cohesion in Diverse Societies: How Generalized Trust Relates to Social Cohesion. KU Leuven: Centre for Political Research. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2rHpeG7> [Πρόσβαση: 3 August 2018].
- Sandercock L. (2003) *Cosmopolis II: mongrel cities in the 21st century*. London: New York Continuum.
- Spyridopoulou E. (2017) "Amid refugees crisis: Urban Design as a bridge of cultural differences and mean of revitalization of degraded areas", MSc Thesis. Cardiff University.
- Taylor C. (2012) Interculturalism or multiculturalism? *Philosophy & Social Criticism* 38 (4-5): 413 – 423 Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2tz8Dpn> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].

- United Nations (2009) *Creating an Inclusive Society: Practical Strategies to Promote Social Integration*. Διαθέσιμο:<http://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/2009/Ghana/inclusive-society.pdf> [Πρόσβαση: 2 Αυγούστου 2018].
- Velden B. και Reeves D. (2010) *Intercultural Public Spaces*, International Planning Conference 20-23 April 2010. Christchurch, New Zealand. Διαθέσιμο: <http://bit.ly/2tDHwtJ> [Πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2018].
- Whyte W. (2001) *The social life of small urban spaces*. New York: Project for Public Spaces.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΟΛΕΩΝ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Γιαννακούρου Τζίνα	- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
Καρύδης Δημήτρης	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Κοσμόπουλος Πάνος	- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ)
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαλούτας Θωμάς	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Μαντουβάλου Μαρία	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Μελαχροινός Κώστας	- Queen Mary, University of London
Μοδινός Μιχάλης	- Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (ΔΙΠΕ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Université de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαστάογλου Βίλμα	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

αιχώρος

ΤΕΥΧΟΣ 30 | ΕΤΟΣ 2020
ISSUE | YEAR

Δ. Καλλιώρας, Α. Μ. Δέφνερ

Εισαγωγή:

Πολεοδομία, Χωροταξία, Περιφερειακή Ανάπτυξη - Νέοι Επιστήμονες, Σύγχρονες Τάσεις

Ε. Χ. Τσετινέ

Οι Ιστορικοί Αστικοί Προσφυγικοί Οικισμοί στην Ξάνθη: διαχρονική πολεοδομική εξέλιξη και διερεύνηση δυνατότητας ανάδειξης - προστασίας των υφιστάμενων κτηρίων

P. G. Tzouras, C. P. Lazaro

Illegal Parking in Urban Streets: connection with the geometric characteristics and its mitigation through traffic calming measures

Γ. Α. Αποστόλου

Ο Δημόσιος Τπαίθριος Χώρος ως Χώρος Κοινωνικού Αποκλεισμού ή Κοινωνικής Συνοχής: η περίπτωση των πλατειών Ομονοίας και Συντάγματος

Ε. Μαργαρίτης

Η Συνεισφορά του Ηχοτοπίου στον Αστικό Σχεδιασμό: τρέχουσες πρακτικές και προκλήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Ε. Σπυριδοπούλου

Ο Αστικός Σχεδιασμός ως Γέφυρα Πολιτισμικών Διαφορών και Μέσο Ανάπτυξης Υποβαθμισμένων Περιοχών: εργαλείο σχεδιαμού διαπολιτισμικών χώρων - μελέτη περίπτωσης Πάρκο Afrikaanderplain

4

7

45

64

96

114